

13. 10. 2006

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Počáteční nemožnost plnění dle občanského zákoníku v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu ČR

Jak plyne z ustanovení § 37 odst. 2 obč. zákoníku, právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný. V tomto ustanovení je upravena tzv. počáteční nemožnost předmětu plnění. Jeho dikce tak dopadá na situace, kdy je předmětem právního úkonu (nejčastěji smlouvy) plnění nemožné, a to již v době vzniku předmětného právního úkonu.

Zákonným důsledkem počáteční nemožnosti plnění právního úkonu je jeho absolutní neplatnost. Není přitom podstatné, zda o počáteční nemožnosti plnění subjekty právního úkonu v době jeho vzniku věděly či nikoliv. Na právní úkon, jehož předmětem je plnění od počátku nemožné, se pohlíží, jako kdyby nikdy platně nevznikl. Je-li na jeho základě některým z účastníků poskytnuto plnění, jde o plnění bez právního důvodu, tj. o jednu ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení. Předmět bezdůvodného obohacení se tak musí v souladu s ustanovením § 456 občanského zákoníku vrátit tomu, na jehož úkor byl získán.

Pro úplnost je třeba uvést, že občanský zákoník rozlišuje mezi počáteční nemožností plnění právního úkonu a jeho neplatností pro následnou nemožnost plnění. Následná nemožnost plnění je upravena v ustanovení § 575 občanského zákoníku. Na rozdíl od počáteční nemožnosti plnění nemá následná nemožnost plnění za následek absolutní neplatnost právního úkonu; stane-li se plnění následně nemožným, povinnost dlužníka plnit zanikne. Stane se tak okamžikem, kdy nemožnost plnění nastala. Z logiky věci proto plyne, že následná nemožnost plnění nastává až po vzniku právního úkonu, tedy v případech, kdy se plnění stalo nemožným až dodatečně. Pro posouzení následné nemožnosti plnění je tak rozhodující stav v době splatnosti závazku, nikoliv - na rozdíl od počáteční nemožnosti plnění - v době jeho vzniku.

Vraťme se ale zpět k počáteční nemožnosti plnění. Co se vlastně rozumí plněním, které je nemožné již v době vzniku právního úkonu - tedy „od počátku“? Odpověď na tuto otázku poskytuje právní teorie, která rozlišuje mezi fyzickou a právní počáteční nemožností plnění.

V souladu s ustálenou rozhodovací činností Nejvyššího soudu ČR je počáteční fyzická nemožnost plnění dána tehdy, je-li plnění vyplývající z právního úkonu v okamžiku jeho vzniku objektivně neuskutečnitelné. Je-li však plnění fakticky i právně možné, pak jiná než smluvená vlastnost či stav předmětu plnění nemá sama o sobě za následek absolutní neplatnost právního úkonu pro počáteční nemožnost plnění (blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. července 2003, sp. zn. 25 Cdo 1569/2001, www.nsoud.cz).

Právní nemožnost plnění nastává v případě, kdy v okamžiku učinění právního úkonu existuje právní překážka mu bránící v tom, aby se stal platným. Tuto překážku však nelze chápat nedovolenost právního úkonu dle ustanovení § 39 občanského zákoníku. Jak v této souvislosti vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 870/2003 ze dne 22. května 2003, www.nsoud.cz, „jde o stav objektivního rozporu s právem, tedy se zákonem či předpisem nižší síly, nebo právem vyplývajícím z dvou - či vícestranného právního ujednání nebo z úředního rozhodnutí, a to existujícího již v době

vzniku právního úkonu“. Jako modelový příklad bývá uváděno uzavření nájemní smlouvy v situaci, kdy již byla pronajímána věc dříve pronajata třetí osobě apod. Taková nájemní smlouva je od počátku neplatná. Dalším klasickým příkladem je prodej věci nevlastníkem. Vzhledem k tomu, že nikdo nemůže na druhého převést více práv, než on sám má, bude taková kupní smlouva od počátku neplatná právě pro počáteční právní nemožnost plnění.

Nejvyšší soud ČR již v minulosti řešil i otázku nemožnosti plnění v případě, kdy je jeho poskytnutí závislé na činnosti třetí osoby (tedy osoby odlišné od účastníků právního úkonu). Jak plyne z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. března 2001, sp. zn. 29 Cdo 1357/2000, www.n soud.cz, „zaváže-li se účastník, že zabezpečí zástavní smlouvu opatřenou doložkou katastrálního úřadu o povolení vkladu, a to do určitého data (např. do šesti týdnů), které při pravidelném resp. obvyklém běhu událostí bylo možno považovat za reálné, nelze mít za to, že jde o plnění nemožné, byť je závislé též na činnosti třetí osoby (katastrálního úřadu).“

Závěrem je vhodné upozornit na to, že počáteční nemožnost plnění, je-li zaviněná, může vést k odpovědnosti účastníka právního úkonu, který se zavázal poskytnout plnění od počátku nemožné, za škodu, která z neplatnosti právního úkonu vzešla. Tento závěr plně odpovídá ustanovení § 42 občanského zákoníku.

© EPRAVO.CZ - Sbírká zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)